

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/240186,Stefania-Szantyr-Powolna-ps-Hanka-19242026.html>
08.04.2026, 01:14

Stefania Szantyr-Powolna ps. „Hanka” (1924-2026)

07.04.2026

Stefania Szantyr-Powolna ps. „Hanka” (1924-2026)

Z głębokim smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci Stefanii Szantyr-Powolnej z domu Szantyr, ps. „Hanka” – lekarki, doktora nauk medycznych, harcerki, żołnierza Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej, podpułkownik Wojska Polskiego, więźniarki sowieckich łagrów oraz wieloletniej działaczki środowisk kombatanckich. Zmarła 1 kwietnia 2026 r.

Urodziła się 30 lipca 1924 r. w Wilnie w rodzinie o tradycjach inteligenckich. Jej ojciec, hrabia Bolesław Ursyn-Szantyr, był farmaceutą, a matka Emilia z domu Ostrowska pracowała jako urzędniczka. W okresie międzywojennym uczęszczała do Szkoły Podstawowej nr 9 w Wilnie, a następnie do Gimnazjum Kupieckiego. Była harcerką 3. Wileńskiej Drużyny Harcerskiej oraz członkinią Przysposobienia Wojskowego Kobiet.

Po agresji ZSRS na Polskę i zajęciu Wilna przez wojska sowieckie została, wraz z grupą uczennic, usunięta ze szkoły, a następnie po kilku miesiącach dopuszczona do dalszej nauki. Pod koniec 1939 r. włączyła się w działalność konspiracyjną, otrzymując pseudonim „Hanka”. Działała w strukturach Związku Walki Zbrojnej, a następnie Armii Krajowej, pełniąc funkcję łączniczki i sanitariuszki. Przenosiła meldunki, prasę podziemną, ulotki oraz broń.

W lipcu 1944 r. uczestniczyła w operacji „Ostra Brama”, pracując w punkcie sanitarnym dla rannych żołnierzy. Po wkroczeniu Armii Czerwonej została aresztowana 7 grudnia 1944 r. przez NKGB. Przesłuchanie trwało 36 godzin i miało wyjątkowo brutalny przebieg. W marcu 1945 r. trybunał wojskowy ZSRS skazał ją na 10 lat ciężkich łagrów, pozbawienie praw publicznych oraz konfiskatę mienia. W chwili wyroku miała zaledwie 20 lat.

Na początku maja 1945 r. została deportowana w głąb ZSRS. Po kilku tygodniach transportu trafiła do łagru w rejonie Uchty, gdzie wykonywała ciężkie prace przy wyrębie lasu i pracach rolnych. Z czasem, dzięki pomocy personelu polskiego pochodzenia, została skierowana do pracy w laboratorium szpitalnym. Następnie przeniesiono ją do obozu w Workucie, gdzie pracowała przy odśnieżaniu torów oraz budowie linii kolejowej. W czasie zesłania wielokrotnie chorowała, m.in. na zapalenie płuc i szkorbut.

Po odbyciu kary odmówiła podpisania dokumentu zobowiązującego do przyjęcia obywatelstwa sowieckiego. Po opuszczeniu obozu zamieszkała u polskiej rodziny Jackiewiczów w Workucie, gdzie pracowała w kopalni i laboratorium. Po wieloletnich staraniach uzyskała zgodę na wyjazd do Polski i w 1955 r. powróciła do ojczyzny.

Osiedliła się w Gdańsku, gdzie podjęła studia medyczne. W 1959 r. wyszła za mąż. W późniejszych latach uzyskała stopień doktora nauk medycznych na podstawie pracy pt. „Wpływ stresu przewlekłego na gospodarkę tłuszczową w aspekcie czynników ryzyka w chorobie wieńcowej”. Do przejścia na emeryturę pracowała w Centralnym Ośrodku Badawczym Kolejowej Służby Zdrowia.

Była aktywną działaczką Stowarzyszenia Łagierników Żołnierzy Armii Krajowej, w którym w latach 2002-2011 pełniła funkcję prezesa, a następnie redaktora naczelnego kwartalnika

„Łagierników” Żołnierzy AK. Angażowała się w działalność upamiętniającą losy Polaków represjonowanych przez ZSRS oraz w przekazywanie świadectwa historycznego młodszym pokoleniom.

Za zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej oraz działalność społeczną została odznaczona m.in.:

- Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2008),
- złotą monetą „90. rocznica odzyskania niepodległości” (2008),
- medalem pamiątkowym „Za zasługi na rzecz zachowania etosu Armii Krajowej” (2016).

W czerwcu 2016 r. podczas XXXI Zjazdu Łagierników została awansowana do stopnia podpułkownika Wojska Polskiego.

W 2008 na podstawie jej życiorysu powstał film dokumentalny pt. *Koszmary, które się śnią* w reżyserii Witolda Pelczarskiego i Jarosława Krychowiaka. W 2015 została bohaterką książki Anny Herbich pt. *Dziewczyny z Syberii*.

Wielokrotnie współpracowała z Instytutem Pamięci Narodowej. Uczestniczyła w konferencjach, spotkaniach edukacyjnych i wydarzeniach organizowanych przez IPN, a także udzielała wywiadów i świadectw w ramach projektów dokumentujących losy ofiar represji sowieckich.

W Instytucie Pamięci Narodowej pozostawiła trwałe ślad jako świadek historii. Jej relacje zostały utrwalone w zasobie [„Opowiedziane” Archiwum Historii Mówionej IPN](#) oraz w jednym z numerów Biuletynu IPN.

Jej życie było świadectwem losów pokolenia Polaków doświadczonych przez dwa totalitaryzmy XX wieku.

Pozostaje w naszej pamięci jako osoba niezwyklej odwagi, siły i konsekwencji w dawaniu świadectwa prawdzie historycznej.

Cześć Jej pamięci.

[Poprzedni Strona](#)

Armia Krajowa, Harcerze

Pożegnanie

